

Yasal Çerçeve ve Bilgi Edinme Hakkı: Kanada ve Türkiye Örneği

Yrd. Doç. Dr. Demokaan DEMİREL

Niğde Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
demokaand@gmail.com

Özet: Açıklık, kamu yönetiminin faaliyetlerinden vatandaşların haberdar olmasıdır. Açık bir yönetsel sistemde etik dışı davranışlar önlenir ve halkın devlet kurumlarına güveni sağlanır. Açıklık aynı zamanda vatandaşların karar alma sürecine katılımını sağlar. Bu tip bir yönetsel düzen halkın taleplerini daha çok dikkate alır. Bilgi edinme hakkı yönetimde açıklığın bir boyutudur. Bilgi edinme hakkı sayesinde vatandaşlar yönetimin kararları, eylem ve işlemleri hakkında gerekli bilgi ve belgelere erişebilir. Bu bakımdan bilgi edinme hakkı kamu yönetiminde demokratik kültürün benimsenmesini sağlar. İdarî eylem ve işlemlerin meşruiyetini güçlendirir. Kamu yönetiminin halka yönelik hesap verebilirliğini mümkün kılar. Bu çalışma Kanada ve Türkiye'deki bilgi edinme yasalarını karşılaştırarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Her iki yasayı hukuki niteliklerine göre analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Açıklık, Bilgi Edinme Hakkı, Demokrasi, Katılım.

A Legal Framework for the Right to Information: The Case of Canada and Turkey

Abstract: Openness is that the citizens are aware of the activities of the public administration. An open administrative system prevents unethical behaviours and it is provided the people's trust to the state institutions. Openness also provides for citizens' participations to the decision-making processes. Such a managerial structure more takes into account the demands of the people's. The right to information is a size of managerial openness. The citizens can access necessary information and documents about managerial decisions, actions and processes through the right to information. In this regard, the right to information allows the adoption of a democratic culture in the public administration. It enforces the legitimacy of administrative actions and procedures. It enables accountability in the public administration across the public. This study aims to evaluate by comparing in Canada and Turkey's right to information laws. It analyses both laws according to their legal qualifications.

Keywords: Openness, Right to Information, Democracy, Participation.

Giriş

Kamu kurum ve kuruluşlarının ellerinde bulundurdukları her türlü bilgi ve belge ile vatandaşlardan elde ettiği bilgileri resmî sır olma niteliğinden çıkartarak erişime açmaları bilgi edinme hakkının temelidir. Kamu yönetiminin şeffaflık ilkesine göre sağlıklı biçimde işlevlerini yürütebilmesi için yönetimde açıklık bir ön koşuldur. Bu noktada esas amaç; yönetimde açıklığın bireylere tanınan hak ve özgürlüklerin mümkün olduğunca genişletilerek sağlanması, halkın kamu yönetimine güveninin yeniden inşa edilerek etik olumsuzlukların önüne geçilmesidir.

Bilgi edinme hakkı günümüzde geçerlilik kazanan çağdaş yönetim anlayışının katılımcı demokrasi, hesap verebilirlik, açıklık, cevap verebilirlik gibi temel özelliklerini güçlendirmektedir. Bu nedenle tüm modern ve gelişmiş toplumlarda bilgi edinme hakkı demokratik açıdan üçüncü kuşak insan haklarından biri olarak kabul edilmiş ve yasal alanda yapılan düzenlemelerle hukuki güvenceye kavuşturulmuştur.

Bu çalışma, bilgi edinme hakkının hukuki kapsamda çıkarılan yasalarda ne şekilde düzenlendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada ilk önce yönetimde açıklık ve bilgi edinme hakkının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Türkiye’de mevcut bilgi edinme hakkına ilişkin yasal düzenlemenin temel nitelikleri değerlendirilmiştir. Nihai olarak, Kanada’da 1982’de çıkarılan Bilgiye Erişim Yasası ile 2003’te Türkiye’de kabul edilen Bilgi Edinme Hakkı Kanunu karşılaştırılarak olgusal açıdan analiz edilmeye çalışılmıştır. Kanada dünyada kamu yönetimini şeffaflaştırma yönünde ilk adımlar atan örnek bir ülke olduğundan Türkiye ile çalışma kapsamında kıyaslanması uygun görülmüştür. Nitekim Uluslararası Saydamlık Örgütü tarafından oluşturulan 2014 Yozlaşma Algılamaları Endeksi’ne göre dünya genelinde kamu sektörü incelenen 175 ülke arasında Kanada 10. sırada yer almıştır. Türkiye ise söz konusu endekste 64. sıradadır (ITO, www.transparency.org., 03.06.2015).

1. Yönetimde Açıklık ve Bilgi Edinme Hakkının Gerekliliği

Yönetimde açıklık idarenin karar alma sürecinin gözlem ve katılıma açık olduğu, kamu yönetiminin elindeki bilgi ve belgelere ulaşma imkânının bulunduğu ve ilgililerin karar alma sürecine katılabildiği bir düzeni ifade etmektedir (Özay, 2002: 6).

Açık bir yönetsel düzende yasalar ve düzenlemedeki değişiklikler kamuoyuna duyurulmaktadır. Bu bakımdan açıklık yönetilenlerin yönetenlerin faaliyetlerini daha iyi algılamasını, yönetimin içinde bulunduğu sosyal çevreye karşı daha duyarlı olmasını sağlamaktadır (Chevallier, 1994: 420-422). Açıklık karışık işlerin düzenlenmesini, gizli kalmış muhtemel hukuk dışı davranışların

gün ışığına çıkarılmasını öngörmektedir. Günümüzde yönetimde açıklığa yönelik taleplerin artmasının başlıca nedeni; devletin geleneksel düzenleyici ve egemen rolüne dayalı meşruiyet sisteminin tartışılır bir hal almasıdır. Açıklık taleplerinin artmasında eğitim ve kültür düzeyindeki artışın, iletişim teknolojilerindeki yeni gelişmelerin rolü de büyüktür. Açık bir yönetsel sistemin temel amacı; devletle toplum arasındaki mesafeyi ortadan kaldırarak bürokratik süreçleri basitleştirmek, yönetsel yapıda demokratikleşmeyi sağlayarak halkın kamu yönetimine olan güvenini yeniden kazanmaktır (Eken, 1994: 41-48).

Açıklık kavramının üç yönü vardır. Bunlardan birincisi; bilme hakkıdır. Bilme hakkı, vatandaşların hizmetinde olması gereken ve kamu yararının temsilcisi durumundaki kamu yönetiminin yürüttüğü faaliyetler konusunda vatandaşların bilgi sahibi olmasını içermektedir. İkincisi; denetleme hakkıdır. Bilgi sahibi olan vatandaşlar yönetsel eylem ve işlemlerin yasallığı ile yerindeliğini denetleyebilirler. Üçüncüsü; vatandaşların yönetsel hayatın izleyicisi değil, aktörü olma hakkıdır (Debbasch, 1990: 12). Faaliyetlerini gizlilik ve kapalılık anlayışına göre yürüten bir yönetimde yönetilenler birer nesne olarak algılandığından eşitsiz bir güç ilişkisi ortaya çıkmaktadır (Şengül, 2006: 440). Yönetsel bilgi veya belgelere erişim sayesinde vatandaşlar yönetimin kamu yetkilerini, mallarını ve parasını nasıl kullandıklarını öğrenebileceklerdir. Bilgi edinme; yönetimin kararları, eylem ve işlemleri konusunda resmî açıklamaları beklemeden gerekli belge ve bilgilerin elde edilebilmesi olgusudur. Dar anlamda bilgi edinme hakkı; eylem/işlem yapılacak/yapılmış veya karar alınacak/alınmış kişilerin yönetimden ihtiyaç duydukları bilgileri öğrenebilmeleri temeline dayanmaktadır. Geniş anlamda ise yönetimin elinde bulundurduğu her türlü bilgi, belge ve verilere ulaşabilmeyi kapsamaktadır (Eken, 2005a: 59-65). Bilgi edinme hakkı zayıf durumda bulunan kamu hizmeti yararlanıcılarını güçlendirmeye ve yönetsel ilişkilerin dengelenmesine yönelik bir işlev görmektedir. Ayrıca, kamu yönetiminde demokratik kültürün yerleşmesi, meşruluğun güçlendirilmesi, etkinlik prensibinin değer kazanmasını sağlayacak etkilere de sahiptir (Şengül, 2008: 25). Bilgi edinme hakkı kamu yönetiminin gizli içerikli uygulamalarından, hukuka aykırı davranışlardan, yolsuzluklardan kurtulmasının bir aracıdır. Kamu yönetimi karşısında bireylerin hukuki anlamda eşitliğini sağlamaktadır (Eken, 2005a: 67-68).

2. Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun Temel Nitelikleri

Türkiye'de 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun kabulüyle bireylere yönetsel bilgi ve belgelere erişim hakkı tanınmıştır. Söz konusu kanun 24.04.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ise 27.04.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu iki düzenlemenin yanı sıra bir de konuya ilişkin olarak 24.01.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2004/12

sayılı Başbakanlık Genelgesi vardır. Genelgede idare-birey ilişkisinde demokratikleşme ve saydamlık yanında hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için bireysel hak ve özgürlüklere duyarlı davranılması gerektiği belirtilmektedir. Genelde bireysel hak ve özgürlüklere duyarlılık, özelde ise bilgi edinme hakkı ve dilekçe hakkının gündeme getirilmesi devlet ile toplum arasında olması gereken iletişime göndermeyle açıklanmaktadır (Hasdemir, 2014: 119). Eylül 2010'da yapılan Anayasa değişiklikleriyle bilgi edinme hakkı anayasal düzeyde koruma altına alınmıştır. "Dilekçe Hakkı" başlığını taşıyan 1982 Anayasası'nın 74. Maddesi "Dilekçe, Bilgi Edinme ve Kamu Denetçisine Başvurma Hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

Bu kısımda bilgi edinme hakkı kanununun amacı ve kapsamı, hakkın kullanımına yönelik başvurular ve hakkı kullanabilecek kişiler, bilgi edinme hakkının sınırları ve başvuruların reddine yönelik itiraz usulü alt başlıklar halinde değerlendirilmektedir.

2.1. Kanunun Amacı ve Kapsamı

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amacı; "Demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir" şeklinde belirtilmiştir (BEHK, md. 1). Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkındaki Yönetmeliğin 2. maddesi kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşları ayrıntılı bir biçimde saymıştır. Söz konusu yönetmeliğe göre; merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri ve bunların bağlı, ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşları, köyler hariç olmak üzere mahalli idareler ve bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşları (belediyeler ve bunların kurduğu şirketler gibi), sosyal güvenlik kurumu, üniversiteler, kamu iktisadi teşebbüsleri, İMKB ve T.C. Merkez Bankası dâhil; kamu tüzel kişiliğini haiz kurul, üst kurul, enstitü, teşebbüs, fon ve sair adlarla kurulmuş olan tüm kamu kurum ve kuruluşları bilgi vermekle yükümlüdür.

Kanun; bilgi kavramını kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan kanun kapsamındaki her türlü veri olarak tanımlamıştır. Belge kavramını ise daha geniş kapsamlı bir biçimde değerlendirmiştir. Belge; kurum ve kuruluşların sahip oldukları kanun kapsamındaki yazılı, basılı, çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve videokaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber, veri taşıyıcıları olarak ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır (BEHK, md. 3/c ve d).

2.2. Bilgi Edinme Hakkına Yönelik Başvurular ve Hakkı Kullanabilecek Kişiler

Kanun herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Ancak Türkiye’de ikamet eden yabancılarla, Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bu kanun hükümlerinden yararlanırlar (BEHK, md. 4). Bilgi edinme başvurusunun ise idarenin elinde bulunan veya görevi gereği bulunması gereken bilgi ve belgelere ilişkin olması gerektiğini belirtmektedir (BEHK, md.7/1).

Kanunda başvuru konusu bilgi ve belgeler çeşitli açılardan geniş tutulmuştur (Kaya, 2005: 235; Şengül, 2014: 99):

✓ İdarenin elinde bulunan bilgi ve belgelere başvuru yapılabileceği hususu erişim hakkının kapsamını genişletmektedir. Buna göre; sadece idarenin hazırladığı belgeler değil, idareye dışardan ulaşan bilgi ve belgeler de bilgi edinme hakkına konu olabilir.

✓ Başvuru hakkı sadece bilgilerle sınırlı tutulmamış, belgeler de dâhil edilmiştir.

✓ Vatandaşların yönetimin elindeki her türlü resmi bilgi ve belgeye ulaşması imkânı sağlanmıştır. Başvuru yapılacak bilgi ve belgeler için herhangi bir zaman sınırlaması konmamıştır. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki bilgi ve belgeler de başvuru konusu olabilecektir.

✓ Yönetimin kamuya açıkladığı bilgi ve belgelerin başvuru konusu olamayacağı görülmektedir. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na göre; kamuya açıklanmış bilgiler nedeniyle yönetimin olumsuz yanıt vermesi ancak kamuya açıklanmış bilgilere erişim imkânı başvuru anında devam ediyorsa mümkündür.

Bilgi edinme taleplerine idareler olumlu veya olumsuz bir cevap verebilirler. Başvurunun olumlu karşılanması halinde istenen bilgi ve belgeler müracaat sahibine iletilir. Başvurunun reddi halinde her şeyden önce bu kararın gerekçesi ve buna karşı gidilebilecek başvuru yolları ve süreleri başvuru sahibine bildirilmek zorundadır (BEHK, md. 12). Başvuru; idarenin elinde bulunan veya görevi gereği olması gereken bilgi ve belgelere ilişkin olacaktır. İdareler ellerinde bulunmayan veya görevleri gereği bulunması gerekmeyen bir bilgi edinme başvurusuna olumsuz cevap verecektir. Eğer istenen bilgi veya belgeler başvuru idareden başka bir yerde veya idarede bulunuyorsa idareler başvuru dilekçesini bilgi veya belgenin bulunduğu idareye gönderecek ve bu durumu ilgiliye yazılı olarak bildirecektir. Başvurunun ayrı ve özel bir çalışma

yapılmasını gerektirmesi halinde de başvuru istemine olumsuz cevap verilecektir (BEHK, md. 7/2 ve 7/3).

İdareler, belli bir tarihte açıklanacağı veya duyurulacağı önceden belirtilmiş olup, zamanından önce açıklanması halinde kamu yararını zedeleyecek veya kişisel menfaat temin etmek için kullanılabilir bilgi ve belgeler için olumsuz cevap verebilecektir (Yönetmelik, md. 12/3). Benzer şekilde, idare daha önce cevaplandığı halde aynı kişiler tarafından yapılan tekrar niteliğindeki başvurularla, soyut ve genel nitelikteki başvuruların işleme konulmamasına karar verecek ve bu durumu da başvuru sahibine bildirecektir (Yönetmelik, md. 18/9).

Bilgi edinme taleplerine verilecek cevabın süresiyle ilgili düzenleme hem kanun hem de yönetmelikte yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre; kurum ve kuruluşlar başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlarlar. Ancak istenen bilgi veya belgenin başvuru alan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması, başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi halinde bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilmektedir (BEHK, md.11).

2.3. Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Başvuruların Reddine Yönelik İtiraz Usulü

Bilgi edinme hakkının sınırları 4982 sayılı kanunun dördüncü bölümünde düzenlenmiştir. Yargı denetimi dışında kalan işlemler, devlet sırrına, ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, idari soruşturmaya, adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler, özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği, ticari sır, kurum içi düzenlemeler, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler, tavsiye ve mütalaa talepleri bilgi edinme hakkının istisnalarını oluşturmaktadır.

Bilgi edinme hakkının etkin ve verimli bir biçimde kullanılabilmesi için bir denetim sisteminin varlığı şarttır. Türkiye’de bilgi edinme talebi reddedilen ilgililerin itirazlarını incelemek üzere Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. Kurul, birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliği’nin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanı’nın önerisi üzerine bu bakanlıkta idari görevlerde çalışan hâkimler arasından Bakanlar Kurulunca

seçilecek dokuz üyeden oluşmaktadır (BEHK, md. 14/2). Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Görev süresi sona erenler tekrar seçilebilirler. Görev süresi dolmadan görevinden ayrılan üyenin yerine aynı usule göre seçilen üye yerine seçildiği üyenin görev süresini tamamlar. Yeni seçilen Kurul göreve başlayana kadar önceki Kurul görevine devam eder (BEHK, md. 14/6).

Kurul bilgi edinme hakkının kullanımında bireylerle yönetim arasında meydana gelen uyuşmazlıkların çözüm yeridir. İdareler için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin kararlar vermektedir. Bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin hususları düzenlemeye de yetkilidir. Özerk bir üst kurul statüsünde olup sekreteryası Başbakanlık Halkla İlişkiler birimine bağlı olarak görev yapmaktadır. 2005 yılında çıkarılan 5432 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Kurul, bilgi edinme istemi kısmen veya tamamen reddedilmiş tüm başvurularda devreye girebilecek bir üst itiraz mercii halini almıştır. Kurulun yetki alanı bilgi edinme hakkı kapsamındaki tüm itirazlara bakacak şekilde genişletilmiştir (Hasdemir, 2014: 128-140).

Başvuru sahipleri bilgi taleplerinin reddedilmesi kararının tebliğinden itibaren on beş gün içinde kurula “yazılı” olarak itiraz edebilir. Kişiler idari yargı yoluna başvurabilecekleri gibi kurula da başvurabilirler. Kurul kendisine ulaşan itirazları otuz iş günü içinde karara bağlar. Ancak kurulun vermiş olduğu kararlar kesin değildir. İdari yargı önünde kurul kararları dava konusu yapılabilmektedir (BEHK, md.13).

Türkiye’de bilgi edinme hakkının kullanımı yıllık olarak sunulan değerlendirme raporlarına göre yıldan yıla artış göstermektedir. Yasanın çıkarıldığı 2004 yılından 2012 yılına kadarki zaman diliminde bilgi edinme başvuruları beş kat artmıştır. Yapılan başvurular %80 ve üstü oranlarda olumlu bir biçimde yanıtlanmıştır. Başvuruların en iyi biçimde yanıtlandığı yıl %92’lik oranla 2012’dir. Bu yıl içinde reddedilen bilgi edinme başvurularının oranı sadece %4’dür. 2013 yılında ise 2.788.444 bilgi edinme başvurusunun %93’üne kamu kurum ve kuruluşları olumlu yanıt vermiş, reddedilen başvuruların oranı %3’e gerilemiştir. 2013 yılı itibarıyla bilgi edinme başvurusu olumsuz yanıtlanan 2407 kişi Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na itiraz etmiştir. İtirazların 442 tanesi kabul edilmiş, 84 tanesi usulden kabul edilerek bunlara kurum ve kuruluşların cevap vermeleri sağlanmış, 382 adet itirazın bir kısmında kamu kurum ve kuruluşunun talebe yanıtı yerinde görülmemiş, diğer kısmında ise verilen yanıt mevzuata uygun görülmemiştir. İtirazların 1059’u reddedilmiş, 25 adedi için karar alınmasına yer olmadığına hükmedilmiştir. 44 adet itiraz başvurusu geri çekilmiş, sadece itirazlardan ikisi için incelemeye alınması ara kararı verilmiştir. Kurula yapılan itiraz sayısı 2012’de 1860 iken, 2013’te %110 artışla 2047’ye çıkmıştır. İdari yargıya yapılan itirazların sayısı 2012’de 840 iken; 2013’te %72 oranında bir azalış göstererek 603 olarak gerçekleşmiştir

(BEDK, 2014, www.tbmm.gov.tr). Ancak kanuna yönelik birtakım eleştiriler de mevcuttur. Her şeyden önce bilgi edinme hakkının kullanımı için yapılacak başvurularda kanun oldukça geniş bir başvuru şekli belirlemektedir. Başvuru sahibinin talebinin reddi halinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na itiraz süresinin 15 gün, kamu kurum ve kuruluşlarının bu itiraza cevap süresinin 15 iş günü olarak saptanması bilgi edinme yasasının vatandaşları kamu yönetimi karşısında güçlendirme amacıyla örtüşmemektedir. Öte yandan idari yargıya başvuru durumunda idari yargı için davayı sonuçlandırma süresi öngörülmemiştir. Kanundaki "devlet sırrı" kavramının neyi ifade ettiği, ne tür bilgi veya belgelerin devlet sırrı kapsamına girdiği ise belirsizdir. Aynı zamanda istenen bilgi ve belgelerin ilgili kurum ve kuruluşun elinde bulunmaması, bunları elde etmek için özel bir araştırma, inceleme ve analizin gerekmesi halinde vatandaşın bilgi alma talebi reddedilebilecektir. Bu konuda kamu kurum ve kuruluşuna demokratik anlayış ile uyuşmayan biçimde oldukça esnek bir takdir yetkisi bırakılmıştır (Eken, 2005b: 123-126). Türkiye nüfusuna oranla ve bir kişinin birden fazla bilgi edinme başvurusu yapabilme olasılığı dikkate alındığında hakkın kullanımının hala düşük düzeylerde olduğu görülmektedir. Bu durum hakkın kullanımına yönelik olarak vatandaşlarda demokratik bir bilincin oluşturulması ile aşılabılır.

3. Kanada Bilgiye Erişim Yasası ve Türkiye Örneğiyle Bir Karşılaştırma

Kanada'da Bilgiye Erişim Kanunu vatandaşların federal devlet organlarından bilgi talep etmelerine imkân tanımaktadır. Kanunun tamamlayıcısı niteliğindeki Mahremiyet Kanunu (Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun) 1983 yılında çıkartılmıştır. Kanada'nın bütün eyaletlerinde ayrı bilgi edinme hakkı kanunları mevcuttur. Örneğin; Ontario eyaletinde "Bilgi Edinme Özgürlüğü ve Kişisel Mahremiyeti Koruma Yasası", Quebec'te "Kişisel Bilgilerin Korunması ve Kamu Organlarınca Elde Tutulan Bilgi ve Belgelere Erişimi Sağlayan Bir Kanun" vardır.

Bu kısımda Kanada Bilgiye Erişim Kanunu (Canadian Access to Information Act) ile Türk Bilgi Edinme Hakkı Kanunu normatif özelliklerine göre incelenerek değerlendirilmektedir. Değerlendirmede kanunların amaçları, hakkın kullanımına yönelik sınırlandırmalar, bilgi veya belgeye erişim süreleri ve bu sürelerin uzatılması, başvuruların cevaplandırılması ile itiraz usulü, bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin yıllık rapor düzenlenmesi gibi ölçütler dikkate alınmaktadır.

İlk olarak, her iki kanunun kanun düzenleme yöntemlerinde izlenen esaslara bağlı kalarak amaç, kapsam ve tanımlara yer verdiği görülmektedir. Türkiye'deki kanun demokrasiye referans vererek kişilerin bilgi edinme haklarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemeyi amaç edinirken; Kanada'daki

kanun daha uzun bir amaç tanımlamasına gitmiştir. Buna göre kanunun amacı; devlet bilgilerinin kamu tarafından kullanılabilmesi, erişim hakkı için gerekli istisnaların sınırlandırılması ve belirli olması, devlet bilgilerinin açıklanmasıyla ilgili kararların bağımsız olarak incelenmesi ilkelerine uygun olarak bir kamu kurumunun kontrolü altındaki kayıtlardaki bilgiye erişim hakkını sağlamak için mevcut Kanada Kanunlarını geniş bir perspektifle yorumlamaktır (md.2/1). Ayrıca Kanada'daki kanun; kanunun devlet bilgilerine erişim için var olan usulleri değiştirmek değil, bunları tamamlamak için oluşturulduğunu ve kamu için kullanılabilir olan devlet bilgisi türüne erişimi hiçbir şekilde sınırlama amacı taşımadığını da belirtmektedir. Türkiye'deki kanunda kurum ve kuruluş, başvuru sahibi, bilgi, belge, bilgi ve belgeye erişim gibi tanımlamalar yer alırken; Kanada'daki kanun oldukça ayrıntılı bir tanımlama listesine yer vermiştir (md.3). Bu tanımlamada alternatif biçim, bilgi komiseri, duyuşal ehliyetsizlik kavramları yer almaktadır. Alternatif biçim bir kayıt açısından duyuşal ehliyetsizliğe sahip bir kimsenin ilgili kayıtları okumasına veya dinlemesine imkân veren bir biçimdir. Duyuşal ehliyetsizlik, görme veya duymayla ilgili bir ehliyetsizliği ifade etmektedir. Bilgi Komiseri, parlamentonun onayıyla yedi yıllığına atanan yüksek nitelikli bir memur olarak nitelendirilmektedir. Türkiye'deki Kanunda bilgi edinme talebinde bulunanlar başvuru sahibi, Kanada'daki Kanunda ise üçüncü şahıs olarak adlandırılmaktadır.

Yabancılara tanınacak bilgi edinme hakkı konusunda her iki kanun belli sınırlamalara sahiptir. Türkiye'de ikamet eden yabancılarla, faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler isteyecekleri bilgi kendileriyle, faaliyet alanlarıyla ilgili olmak üzere ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde kanun hükümlerinden yararlanabilmektedirler. Kanada'da bilgi edinme hakkını kullanabilmek için Kanada Vatandaşı olmak veya Göçmen Yasası kapsamında ülkede daimi olarak ikamet etmek gereklidir. Ancak meclis başkanının bu kapsam dışındakilere de kayıtlara erişim verilmesi hakkını tanıyabileceği, uygun gördüğünde bütün koşulları kendisinin belirleyebileceği de belirtilmiştir. Türkiye'deki kanundan farklı olarak Kanada'da bilgisayardan okunabilir kayıtlardan üretilen bilgiler hakkında bir hüküm vardır. Buna göre; bir devlet kurumunun kontrolü altında bilgisayardan okunabilir bir kayıttan üretilen herhangi bir bilgi kamuya ait bir kayıt olarak düşünülecektir (md.4/3).

Kanada'daki kanun devlet kurumları ile ilgili yayınlar başlığı altında görevli bakana çeşitli görevler vermiştir. Buna göre; görevli bakan her yıl bir kereden az olmamak üzere periyodik esasta bir devlet kurumunun her birimi veya şubesinin programları ve işlevleriyle ilgili detaylar dâhil tanımını yapmalıdır. Erişim hakkının uygulanmasını kolaylaştırmak için tüm kayıtları sınıflandırmalıdır. Bir kamu kurumunun programları veya faaliyetlerini gerçekleştirmesinde kullanılan belgelerin bir tanımını yapmalıdır. Kanun kapsamında kayıtlara erişim için taleplerin iletileceği görevlilerin unvanı ve

adresini içeren bir yayının yayınlanmasını sağlamalıdır (md.5/1). Ayrıca görevli bakan yılda en az iki kez yayınlardaki bilgileri güncellemek ve kanunun uygulanmasıyla ilgili diğer yararlı bilgileri kamuya sağlamak için bir bülten yayınlatacaktır (md.5/2).

Türkiye’de ve Kanada’da bilgi edinme başvurusuna ilişkin usulün yazılı olarak düzenlenmesi, istenilen bilgi ve belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa başvuru yapılması birtakım ortak yönleri oluşturmaktadır.

Bilgi veya belgeye erişim süreleri bakımından Kanada’daki kanunda sürenin daha uzun tutulduğu görülmektedir. Kanun’a göre; istek alındıktan sonra otuz gün içinde isteğin yapıldığı devlet kurumunun yöneticisi kayda erişim veya kaydın bir kısmına erişim verilip verilmediği hususlarını isteği yapan kişiye yazılı olarak tebliğ edecek veya erişim verilecekse isteği yapan kişinin kaydın tümü veya bir kısmına erişimini sağlayacaktır. Türkiye’deki kanunda istisnalar saklı kalmak üzere, talep edilen bilgi ve belgelere erişim süresi on beş iş günü olarak belirtilmektedir.

Kanada’da ilgilinin talebinin bir başka kamu kurumuna yönlendirilmesi durumu da düzenlenmiştir. Bir kamu kurumu kanun kapsamında bir istek aldığı ve kurumun yöneticisi başka bir kamu kurumunun kayıt konusunda daha fazla öneme sahip olduğunu düşündüğünde istek alındıktan sonraki on beş gün içinde isteği ve gerekirse kaydı diğer bir kamu kurumuna aktarabilir; bu durumda isteği aktaran kurumun yöneticisi isteği yapan kişiye transferi yazılı olarak tebliğ etmektedir (md.8/1). Türkiye’de ise istenilen bilgi veya belge başvuru yapılan kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa başvuru dilekçesi bu kurum ya da kuruluşa gönderilmekte ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilmektedir (BEHK, md.7/2).

Bilgi veya belgeye erişim sürelerinin uzatılması konusunda Kanada’da bir kamu kurumunun yöneticisi; eğer istek çok sayıda kayıt içinse veya çok sayıda kayıt için bir araştırma gerektiriyorsa, kanunda öngörülen süreyi karşılamak kamu kurumunun işlemlerine makul olmayan bir biçimde müdahale edecekse, talebi karşılamak için çeşitli müzakerelerin yapılması gerekli ise bir uzatma tebliği verecektir. İlk iki durumda uzatmanın süresi istekte bulunan kişiye yapılan tebliği ve kişinin uzatmayla ilgili olarak Bilgi Komiserine şikâyetle bulunma hakkı olduğuna dair bir ifadeyi içermektedir (md.9). Türkiye’de bu durum istenilen bilgi ve belgenin başvuru yapılan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması, başvurularıyla ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişimin otuz iş günü içinde sağlanacağı, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesinin başvuru sahibine yazılı olarak ve on beş günlük sürenin bitiminden önce bildirileceği şeklinde hükme bağlanmıştır.

Başvuruların cevaplandırılması ve itiraz usulü her iki kanunda da düzenlenen hususlardır. Kanada'da kurum yöneticisi kaydın var olup olmadığını veya reddin dayandırıldığı kanun hükmünü belirtmediği takdirde, eğer kayıt vardysa, reddin makul olarak dayandırılmasının beklenebileceği sebepleri başvuru sahibine açıklamak zorundadır (md.10). İsteğe bulunan kişi ret kararı konusunda Bilgi Komiserine şikâyet hakkına sahiptir. Türkiye'de ise; talebi reddedilen kişi yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na itirazda bulunabilmektedir (BEHK, md.13).

Bilgi edinme hakkı belli yasal sınırlamalara tabidir. Yasal açıdan devlet sırrına, ülkenin ekonomik çıkarlarına, sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliğine, kurum içi düzenlemelere ilişkin bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkının kapsamı dışına çıkartılmıştır. Ancak talep edilen bilgi başka bir devletten elde edilmiş, söz konusu devlet hâlihazırda bilgiyi zaten açıklamış veya açıklanmasını kabul etmişse bu durumda yasal sınırlamaya tabi herhangi bir kaydın da verilebilmesi mümkündür. Kanunda öngörülen istisnai bir maddeye göre; bir kamu kurumunun yöneticisi bir devlet kurumu için geliştirilen tavsiye ve önerileri, kamu görevlilerine ilişkin müzakerelerin anlatılmasını, devletle ilgili geliştirilen plânlar ve bu plânlarla ilgili düşünceleri kamu personelinin idaresi ile ilgili herhangi bir kaydı, eğer kayıt talepten önce yirmi yıldan daha az bir süredir mevcutsa, alenileştirmeyi reddedebilecektir (md.21).

Bilgi edinme hakkının kullanımına yönelik kısıtlamalara belirli ölçülerde esneklik de getirilmiştir. Kanada'da kurum yöneticisi kaydın içeriğinde bulunan bilgiler nedeniyle reddetmeye yetkili olduğu bir kayda erişim için talepte bulunulması durumunda bu tür bilgi veya materyal içermeyen ve bu tür bilgi ve materyal içeren kısımdan ayrıştırılabilecek tarzdeki bir kaydın herhangi bir kısmını açıklayabilmektedir. Türkiye'deki kanunda da buna benzer bir biçimde "Gizli Bilgileri Ayırarak Bilgi veya Belge Verme İlkesi" bulunmaktadır. İstenen bilgi veya belgelerde gizlilik dereceli veya açıklaması yasaklanan bilgilerle açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirinden ayrıştırılabiliyorsa, söz konusu bilgi veya belge gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulmaktadır. Ayırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilmektedir (BEHK, md.9).

Türkiye'de bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine verilen kararları incelemek, kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin karar vermek üzere Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. Buna benzer bir düzenleme Kanada'da şikâyetlerin alınması ve araştırılması başlığı altında yer almaktadır. Buna göre; Bilgi Komiseri kişilerden gelen şikâyetlerle, herhangi bir yayın veya bültenle ilgili ve kanun hükümleri uyarınca kayıtlara erişim isteme veya sağlamayla ilgili diğer konular hakkında

gelen şikâyetleri almakta ve araştırmaktadır (md.30). Kanun aksine bir yetki vermediği takdirde Bilgi Komiserine yapılmak istenen her türlü şikâyet yazılı biçimdedir ve şikâyet kayda erişim amaçlı bir taleple ilgili ise kamu kurumuna isteğin iletildiği bir yıl içinde yapılmaktadır (md.31). Şikâyetin araştırılmasına başlamadan önce Bilgi Komiseri ilgili kamu kurumunun yöneticisine araştırmayı yapmanın amacını bildirmekte ve kurumun yöneticisine şikâyet konusu hakkında bilgi vermektedir. Her iki kanundaki bu tip düzenlemelerle yönetimin direncini kırmak ve uyuşmazlıkların yargıya gitmeksizin çözümlenmesi amaçlanmaktadır (Chevallier, 2004: 83). Bu tür idari otoriteler bir taraftan vatandaşların haklarını kullanmalarına destek sağlarken, diğer taraftan yönetime yükümlülüklerini hatırlatma konusunda yardımcı olmaktadır (Lasserre ve diğ., 1987: 129).

Bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin yıllık rapor düzenlemesi kanunlarda ele alınan bir diğer husustur. Türkiye’de kurum ve kuruluşlar bir önceki yıla ait olmak üzere kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını, olumlu cevaplanarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını, reddedilen ve gizli bilgiler çıkarılarak sağlanan başvuru sayısını, başvurunun reddi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını gösteren bir rapor hazırlayarak bu raporları her yıl Şubat ayı sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na göndermektedir.

Bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları raporlarını bağlı, ilgili ya da ilişkili oldukları bakanlık vasıtasıyla iletmektedir. Kurul hazırlayacağı genel raporu söz konusu kurum ve kuruluşların raporlarıyla beraber her yıl Nisan ayı sonuna kadar TBMM’ye göndermektedir. Bu raporlar takip eden iki ay içinde TBMM Başkanlığı’nca kamuoyuna açıklanmaktadır (BEHK, md.30). Kanada’da her malî yılın sona ermesinden sonraki üç ay içinde Bilgi Komiseri o malî yıl boyunca ofisin faaliyetleri konusunda parlamentoya yıllık bir rapor sunmaktadır. Eğer konu bir aciliyete ya da öneme sahip ise Bilgi Komiseri herhangi bir zamanda kendi yetkileri, görevleri ve işlevlerinin kapsamı içinde bilgi vermek ve yorum yapmak amacıyla parlamentoya özel bir rapor sunabilmektedir (md.38).

Kanunun uygulanmasıyla ilgili sürece bakıldığında son otuz yıldır yasa yürürlükte olmasına rağmen; Kanada’da hakkın kullanımıyla ilgili sorunlar halen vardır. Bilgi Komiseri son zamanlarda elle tutulan örneklerdeki yanlış kayıtlara, bilgiye erişimde birer bariyer olarak kullanılan ücretlere ve artan politik müdahalelere dikkat çekmektedir. Bilgiye erişim yasası Kasım 2001’de Terör Kanunu’nun bir parçası olarak ıslah edilmiştir ve hükümet Başsavcıya ulusal güvenlik, savunma ve uluslararası ilişkileri koruma amaçlı bilgilerin açıklanmasını yasaklama yetkisi vermiştir. Bu durum federal ve yerel bilgi komiserleri, baskı grupları ve Kanada Barolar Birliği’nce eleştirilmiştir (Banisar, 2002).

Kamu sektöründeki yeniden yapılanma federal düzeyde ve eyaletler düzeyindeki bilgi edinme hakkı yasalarını olumsuz etkilemektedir. Bilgi edinme hakkının kullanılması yeni özel amaçlı acenteler, yarı özerk hükümet dışı kuruluşlar ve özel yükleniciler nedeniyle içeriğini kaybetmektedir. Örneğin; Kanada Federal Ulaşım Bakanlığı'na ait hizmetlerin özel veya yarı özerk kuruluşlara devredilmesi hizmetin konusunu Bilgi Edinme Yasası'nın kapsamı dışına çıkarmıştır (Uzun, 2005: 242-244). Yine de Bilgi Edinme Yasası'nın yasadaki istisnalara sıkı sıkıya bağlılık gösteren memurların potansiyel tutumlarına karşı idari otoritenin yetki sahasını daralttığı belirtilmektedir (Roberts, 2005: 1-2).

Kanada'da vatandaşların bilgi edinme başvurularını en fazla yaptığı birimin Kanada Vatandaşlık ve Göç İşleri Bakanlığı olduğu görülmektedir. Nisan 2013 ile Mart 2014 arasındaki dönemde bakanlık 29281 bilgi edinme başvurusu almış, bakanlığa yönelik bilgi edinme talebi son 7 yılda 2 kat artmıştır. 2013-2014 döneminde yapılan başvuruların 27407'si (%93,5) yanıtlanmıştır. 2007-2008 döneminden itibaren vatandaşların bilgi edinme talepleri istikrarlı bir biçimde karşılanmıştır. Bu kapsamda tek bir elektronik sistemde göç ve vatandaşlık meseleleriyle ilgili hususlar merkezileştirilerek 1.241.427 sayfa doküman incelemeye tabi tutulmuştur. Bakanlığa yönelik bilgi edinme taleplerinin %57'si özel sektörden, %36'sı kamu kesiminden, %7'si medya ve diğer sivil toplum örgütlerinden gelmiştir. 2013-14 döneminde talep edilen bilgilerin %33'ü vatandaşlara doğrudan sunulmuş, başvuruların %57'sinde bakanlık kanundaki istisnaları ileri sürmüştür. Geri kalan 2605 bilgi talebi başka bir kuruma yönlendirilmiş veya kayıt olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bilgi edinme talepleri kısa sürede yanıtlanmıştır. Taleplerin %67'sine 30 gün veya daha az bir sürede, %24'üne 31 ila 60 gün arasında, %6'sına 61 ila 120 günde, %3'üne 121 veya daha fazla günde yanıt verilmiştir. 2013-2014 döneminde bilgi edinme süreleri veya süre uzatımı ile ilgili toplam başvuruların sadece %1'i (305 şikâyet) oranında Bilgi Edinme Komiserine itirazda bulunulmuştur. 148 şikâyet soruşturması tamamlanarak 21 itirazın uygun olmadığına hükmedilmiş, geriye kalan 127 şikâyet vatandaş lehine çözümlenmiştir. Federal mahkemeye intikal eden ve henüz karara bağlanmamış bilgi edinme itirazlarının sayısı ise sadece bir tanedir. 2013-2014 yıllarında 2000 ila 5000 arasında bilgi edinme başvurusu alan diğer kurumlar ise Milli Savunma Bakanlığı, Kanada Gelir İdaresi ile Kanada Hudut Hizmetleri Kurumu olarak sıralanmaktadır (Access to Information Act, www.cic.gc.ca). Genel olarak bakıldığında ülkede şeffaf bir yönetimin varlığı nedeniyle vatandaşların bilgi edinme talepleri düşük seviyededir. İdare tarafından yapılan taleplere hızlı ve istikrarlı bir biçimde yanıt verilmesinin kamu yönetimine duyulan güveni daha da arttıracığı düşünülmektedir.

Sonuç

Kamu yönetiminde açıklık yönetimin aldığı kararların ve yürüttüğü işlemlerin toplum tarafından bilinmesini gerektirir. Yönetim faaliyetlerinin kamuoyunca bilinmesi etkin bir denetim sürecine imkân tanır. Açıklık yönetimde verimliliği arttıranın yanı sıra, devletle-halk arasındaki mesafenin ortadan kaldırılması ve güven ilişkisinin yeniden inşa edilmesine katkıda bulunur. Kamu yönetiminde katılımcılığı teşvik ederek demokratikleşmeyi sağladığı gibi yönetimi içinde bulunduğu sosyal çevredeki çeşitli taleplere karşı daha duyarlı kılar. Açıklığı sağlamanın araçlarından biri olan bilgi edinme hakkı bürokrasinin sonsuz gücüne karşı getirilen bir sınırlamadır. Kamu yönetiminde resmî açıklamaları beklemeksizin gerekli bilgi ve belgelere vatandaşların serbestçe ulaşabilmelerini ifade eder. Böylece yönetimle toplum arasında bir meşruiyet aşınmasına yol açabilecek olumsuz sonuçların önlenmesi mümkün hale gelir.

Bilgi edinme hakkı günümüzde çağdaş ülkelerde tanınmış ve yasal güvence altına alınmıştır. Hukuk devleti olmanın gerekliliklerinden birini teşkil eden düşünce ve ifade özgürlüğü bilgi edinme hakkının temelini oluşturmaktadır. Bu bakımdan bilgi edinme hakkı üçüncü kuşak insan hakları arasında kabul edilmektedir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye’de bilgi edinme hakkı hususundaki yasal düzenleme ile Kanada’daki hakkın kullanımına ilişkin mevzuat karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Kanada’da 1982 yılında kabul edilen Bilgiye Erişim Yasası Türkiye’deki Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’na göre oldukça uzun ve ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Her iki kanun yabancılara tanınacak bilgi edinme hakkı konusunda belirli sınırlandırmalara sahiptir. Türkiye’de ve Kanada’da bilgi edinme başvurularına ilişkin usul yazılı olarak düzenlenmiştir ve istenilen bilgi ve belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa başvuru yapılması ortak yönleri oluşturmaktadır.

Bilgi veya belgeye erişim süreleri Kanada’da daha uzun (30 gün) tutulmuştur. Türkiye’de ise kanunda öngörülen erişim süresi on beş iş günüdür. Bilgi veya belgeye erişim sürelerinin uzatılması, başvuruların cevaplandırılması ve itiraz usulü, bilgi edinme hakkına ilişkin yasal sınırlandırmalar bakımından her iki kanun ortak düzenlemelere sahiptir. Kanada’da çeşitli aktörler arası uyumu sağlamakla görevli bir ombudsman (Bilgi Komiseri) da bulunmakta ve açıkça gözlemlenen bir ihtilafta hukuk ekseninde her iki tarafın menfaatlerini tarafsız bir biçimde dikkate almaktadır. Türkiye’de bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine verilen kararları incelemek, kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin kararlar vermek amacıyla Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu kurulmuştur. Bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin olarak parlamentoya yıllık bir rapor sunulması kanunlarca benimsenen

kamuoyuna yönelik hesap verebilirliği olanaklı kılan bir diğer düzenlemedir. Yıllık raporlar aracılığıyla demokratik haklarını kullanan vatandaşların yönetimin şeffaflaşma derecesine yapmış olduğu katkılar rahatlıkla istatistiki olarak gözlemlenmektedir. Uygulama sonuçları değerlendirilecek olursa yasanın çıktığı yıldan itibaren bilgi edinme başvurularının sayısının istikrarlı bir biçimde arttığı ve bu başvuruların genel olarak olumlu bir biçimde yanıtlandığı görülmektedir. Bu durum Türkiye’de bilgi edinme hakkının belli bir gelişme süreci içine girdiğini göstermektedir. Son dönemlerde bilgi edinme başvurusu reddedilen kişilerin idari yargıya gitmek yerine Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na başvurma yolunu tercih etmeleri hakkın kullanımının denetlenmesi ve değerlendirilmesinde kurulun işlevselliğini ve önemini arttırmıştır.

Kanada’da Vatandaşlık ve Göç İşleri Bakanlığı devlet kurumları içinde 30000’e yakın bilgi edinme başvurusuyla ilk sırada yer almaktadır. Bakanlık yapılan başvuruları hızlı ve etkin bir biçimde yanıtlamaya özen göstermiştir. Bakanlıkla ilgili toplam başvuruların sadece %1’i oranında Bilgi Komiserine itirazda bulunulmuştur. Diğer bakanlık ve kamu kurumlarına yapılan başvurular ise 2000 ila 5000 civarındadır. Bilgi edinme başvurularının ülke genelinde düşük olması halkın genel anlamda kamu yönetimindeki uygulamalara duyduğu güven ve yönetimde açıklık seviyesinin yüksekliği ile açıklanabilir. Bilgi edinme hakkının kullanımıyla ilgili olarak kamu yönetiminin elindeki bilgi ve belgeleri vermekle görevli sorumluların belirlenmesi, bilgi ve belgeleri sunacak bürokratların ilgili yönetim biriminin faaliyetleri konusunda yeterince bilgi sahibi olması bu hakkın kullanımını kolaylaştıracaktır. Ayrıca kurum ve kuruluşların elindeki bilgi edinme hakkına açık bilgi ve belgelerin bir listesini yayınlaması vatandaşların hakkın kullanımına ilişkin taleplerini yönetime iletebilmeleri için önem taşımaktadır. Hakkın kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla vatandaşları bilinçlendirmeye yönelik düzenlenecek eğitim ve seminer çalışmalarının da yararlı bir araç olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ACCESS to INFORMATION ACT, Annual Report 2013-2014, www.cic.gc.ca/english/resources/publications/privacy/atip2013-2014.asp#part1a_requests, Erişim Tarihi: 03.06.2015.

BANISAR, David (2002), Freedom of Information around the World, Web: www.privacy.org , Erişim Tarihi: 10.05.2010.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (2003), T.C. Resmi Gazete, Kanun No: 4982, Sayı: 25269.

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik (2004), T.C. Resmi Gazete, Sayı: 25445.

BEDK (2014), T.C. Başbakanlık Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Tarafından TBMM'ye Sunulan 2013 Yılına İlişkin Genel Rapor, [www.tbmm.gov.tr.](http://www.tbmm.gov.tr), Erişim Tarihi: 03.06.2015.

CANADIAN ACCESS to INFORMATION ACT, Legislative History: 1980-83, <http://laws.lois.justice.gc.ca/engacts/A-1/> , Erişim Tarihi: 17.06.2014.

CHEVALLIER, Jacques (1994), Science Administrative, (Second Edition), PUF, Paris.

CHEVALLIER, Jacques (2004), "Les Pratiques Administratives", in Transparence et Secret, IFSA/CADA, Colloque pour le XXV Emme anniversaire de la loi du 17 juillet sur l'accès aux documents administratifs, La Documentation Française, Paris, pp.83-98.

DEBBASCH, Charles (1990), "Introduction" Charles Debbasch (Ed.), in La Transparence Administrative en Europe, Editions du CNRS, Paris, pp.33-56

EKEN, Musa (1994), "Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği ve Açıklık İhtiyacı", Amme İdaresi Dergisi, Cilt:27, Sayı:2, ss.25-54.

EKEN, Musa (2005a), Yönetimde Şeffaflık: Teori-Uygulama, Sakarya Kitabevi, Adapazarı.

EKEN, Musa (2005b), "Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru", Amme İdaresi Dergisi, Cilt:38, Sayı:1, ss.113-130.

HASDEMİR, Tuğba Asrak (2014), "Türkiye'de Kamusal İletişim ve Bilgi Edinme: 10 Yılın Ardından Panoramik Bir İnceleme", Amme İdaresi Dergisi, Cilt:47, Sayı:3, ss.111-145.

ITO (2014), International Transparency Organization Corruption Perceptions Index, www.transparency.org/whatwedo/publications#1, Erişim Tarihi: 03.06.2015.

KAYA, Cemil (2005), İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

LASSERRE, Bruno, Noëlle Lenoir, Bernard Stin (1987), La Transparence Administrative, PUF, Paris.

ÖZAY, İlhan (2002), Gün Işığında Yönetim, Alfa Yayınları, İstanbul.

ROBERTS, Alasdair (2005), "Articles, Spin Control and Freedom of Information: Lessons for the UK from Canada", Public Administration, Vol.83, No.1, pp.1-23.

ŞENGÜL, Ramazan (2006), "Kamu Yönetiminde Anlayış Değişikliğine Yönelik Önemli Bir Kilometre Taşı: Bilgi Edinme Hakkı", Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli, ss.438-445.

ŞENGÜL, Ramazan (2008), Bilişim Çağında Şeffaf Yönetim, Nobel Yayıncılık, Ankara.

ŞENGÜL, Ramazan (2014), "Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Karşısında Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 47, Sayı:3, ss.91-111.

UZUN, Turgay (2005), "Kamu Yönetiminde Değişim ve Bilgi Edinme Hakkı", SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 9, ss.229-256.